

Αθήνα, 31 Ιουλίου 2007

Αρ.Πρωτ: 67/31.7.07

Προς: Κο Γιώργο Κωνσταντόπουλο

Υφυπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Αξιότιμε Κύριε Υπουργέ,

Εκ μέρους της Ανεξάρτητης Αρχής “Συνήγορος του Πολίτη” και ειδικότερα του Συνηγόρου του Παιδιού, θα ήθελα κατ’ αρχήν να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση που μας απευθύνετε να συμμετάσχουμε στη διαβούλευση για το “*Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού*”. Είναι πραγματικά εξαιρετικό το γεγονός ότι ξεκίνησε στη χώρα μας η συζήτηση για την εκπόνηση ενός τέτοιου Σχεδίου, και ότι το Υπουργείο σας ανέλαβε την πρωτοβουλία να προσκαλέσει σε διαβούλευση για το περιεχόμενο αυτού του Σχεδίου εκπροσώπους των δημοσίων φορέων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που ασχολούνται με τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Με την παρούσα επιστολή επιθυμώ να σας γνωστοποιήσω τις απόψεις της Αρχής μας επί του θέματος αυτού.

Όπως είναι γνωστό, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ήδη από τον Μάιο 2002, υιοθετώντας το κείμενο «Ένας Κόσμος κατάλληλος για τα παιδιά» (*A world fit for children*), δέσμευσε τα κράτη μέλη να εξετάσουν τη λήψη ειδικών μέτρων, στα οποία θα περιλαμβάνονται: «*Η εκπόνηση, όπου απαιτείται, αποτελεσματικών νομοθετημάτων, πολιτικών και σχεδίων δράσης και η κατανομή πόρων για την πραγμάτωση και προστασία των δικαιωμάτων και της ευημερίας των παιδιών*».

Η εκπόνηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης, που θα αποβλέπει στην προώθηση και διασφάλιση της εφαρμογής των προβλέψεων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν.2101/92), αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια στη χώρα μας **αίτημα** των φορέων που εξειδικεύονται στο πεδίο των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Ουσιαστικά αποτελεί αίτημα για τη διαμόρφωση μιας **εθνικής πολιτικής**, που θα ξεπερνά την οπτική, τις προσδοκίες και τις δυνατότητες ενός υπουργείου και θα εκτείνεται σε όλο το φάσμα της πολιτικής σε μακρύ χρονικό ορίζοντα, έχοντας λάβει υπόψη διαθέσιμα ερευνητικά στοιχεία, έχοντας επιδιώξει κοινωνική συναίνεση και έχοντας εξασφαλίσει διϋπουργικό συντονισμό, δεσμεύσεις προϋπολογισμών και διαδικασίες συμμετοχής όλων των αρμόδιων παραγόντων στον σχεδιασμό, την εξειδίκευση, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγησή του.

Ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού προϋποθέτει **άριστη γνώση** των Δικαιωμάτων του Παιδιού, και αποτύπωση των πεδίων στα οποία

υστερεί η εθνική πολιτική ως προς την υλοποίηση και προστασία τους. Χρειάζεται επίσης να καθοριστούν οι φορείς εκείνοι που μπορούν και πρέπει να λάβουν μέρος στην υλοποίησή του. Πρέπει δηλαδή να αποτελέσει μια «ναυαρχίδα» τεκμηριωμένης και συντονισμένης παρέμβασης υπέρ του συμφέροντος όλων ανεξαιρέτως των παιδιών που ζουν στη χώρα, δηλαδή των προσώπων από 0 έως 18 χρόνων.

- Την 4^η Μαΐου ανακοινώθηκε από τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης το κείμενο με τους «Άξονες» του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και απεστάλη στους φορείς που προσκλήθηκαν στη συνάντηση διαβούλευσης της 10^{ης} Ιουλίου. Κατά την άποψη του Συνηγόρου του Παιδιού το κείμενο αυτό, προκειμένου να αποτελέσει καλή βάση για περαιτέρω συζήτηση, είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο τα πιο κάτω στοιχεία, τα οποία δυστυχώς κατά βάση απουσιάζουν μέχρι σήμερα. Ένα τέτοιο κείμενο λοιπόν πρέπει:

- A) να θέτει μεν γενικούς άξονες, ταυτόχρονα όμως να τους αναλύει σε επί μέρους ενέργειες και στόχους
- B) να περιλαμβάνει στοιχεία τεκμηρίωσης (π.χ. ερευνητικά, δημογραφικά και άλλα δεδομένα) και αναφορές στις υπάρχουσες ελλείψεις στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής για τα παιδιά
- Γ) να έχει αξιοποιήσει προηγούμενα κείμενα και εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των Δικαιωμάτων του Παιδιού στην Ελλάδα, ιδίως διεθνών οργανισμών (όπως οι καταληκτικές παρατηρήσεις και συστάσεις της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα)
- Δ) να περιλαμβάνει προβλέψεις για ορισμένα σημαντικότερα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής για τα παιδιά, που διαπιστωμένα απασχολούν την ελληνική κοινωνία (ορισμένα από αυτά αναφέρονται παρακάτω στην επιστολή μας)
- E) να προβλέπει διαδικαστικά τη διϋπουργική συνεργασία, ιδίως σε θέματα συναρμοδιότητας υπουργείων
- Στ) να περιλαμβάνει οικονομικά στοιχεία και συγκεκριμένες αναφορές στη δέσμευση πόρων για την υλοποίηση των δράσεών του
- Z) κυρίως όμως να περιλαμβάνει ένα **επιχειρησιακό σχέδιο** για τον γενικό συντονισμό των δράσεων και την περαιτέρω εξειδίκευση και την εφαρμογή τους σε αποκεντρωμένο επίπεδο σε όλη τη χώρα: Δηλαδή, για το πώς θα γίνει η ανάλυση και αποτύπωση των προβλεπόμενων ενεργειών, η κατανομή αρμοδιοτήτων (ανάμεσα σε υπουργεία, δημόσιους φορείς και ινστιτούτα, τοπική αυτοδιοίκηση Α και Β Βαθμού, ερευνητικά κέντρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κ.α.), ο συντονισμός ενεργειών ανά περιφέρεια, η συμμετοχή των φορέων στο σχεδιασμό, την επιλογή δράσεων, την υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγησή τους από ανεξάρτητο φορέα, η συλλογή στοιχείων, ο επαναπροσδιορισμός των δράσεων ανάλογα με τις αναδυόμενες ανάγκες, κλπ.
- H) τέλος, να περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Εκτίμησή μας είναι ότι η θετική πρωτοβουλία σας να προσκαλέσετε τους φορείς σε μια ανοικτή διαβούλευση σχετικά με το Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, θα πρέπει να συνδυασθεί με την ανασύνταξη του κειμένου του Σχεδίου, έτσι

ώστε αυτό να μπορέσει να γίνει περισσότερο σαφές και συγκεκριμένο και να συνδεθεί με τη διαμόρφωση μιας συμπαγούς εθνικής πολιτικής για την υλοποίηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, που μέχρι σήμερα στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από αποσπασματικές προσεγγίσεις. Με αυτή την προσδοκία και με βάση τον θεσμικό ρόλο της Αρχής μας, θα επιθυμούσα να σας αναφέρω τα παρακάτω:

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει εκ του νόμου την αρμοδιότητα να ενεργεί για την προάσπιση και προαγωγή των Δικαιωμάτων του Παιδιού, και τη δυνατότητα να απευθύνει διαπιστώσεις και προτάσεις προς τους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας. Τούτο έχει πράξει μέχρι σήμερα μέσα από ειδικές εκθέσεις, πορίσματα και βέβαια την ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη προς την Βουλή των Ελλήνων.

Στην ετήσια έκθεση 2006 του ΣτΠ, που κατατέθηκε στη Βουλή πριν από λίγους μήνες, χαρακτηρίζεται ως ευπρόσδεκτη η προαναγγελία εκ μέρους του Υπουργείου σας του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και διατυπώνονται ορισμένες **προϋποθέσεις** που κατά την κρίση της Ανεξάρτητης Αρχής απαιτούνται για να ανταποκρίνεται ένα τέτοιο Σχέδιο στην αποστολή του, όπως και θεματικές, που με βάση τις παρατηρήσεις μας από τα τέσσερα χρόνια δράσης του Συνηγόρου του Παιδιού, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο να συμπεριληφθούν σε αυτό.

Παρακάτω αναφέρονται επιγραμματικά ορισμένα **διαδικαστικά** ζητήματα που κατά την άποψή μας θα έπρεπε οπωσδήποτε να προβλεφθούν καθώς και ορισμένες **θεματικές** που πρέπει να περιληφθούν σε ένα Σχέδιο, πριν αυτό δοθεί στους αρμόδιους κοινωνικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών για ουσιαστική διαβούλευση.

A) Επί της διαδικασίας σχεδιασμού και εκπόνησης του Σχεδίου:

Συνοπτικά, θεωρούμε απαραίτητο το Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού να προβλέπει ρητά τις παρακάτω διαδικασίες:

- Συγκρότηση διαρκούς **Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού**, με εκπροσώπηση όλων των Υπουργείων, που θα έχει την τελική πολιτική ευθύνη για την εκπόνηση και υλοποίηση του Σχεδίου
- Προγραμματικές συμφωνίες μεταξύ συναρμοδίων Υπουργείων για ειδικά θεματικά πεδία στα οποία εκτείνεται το Σχέδιο (π.χ. μεταξύ Υπουργείου Παιδείας και Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)
- Συγκρότηση ειδικής **Επιστημονικής Επιτροπής** με συμμετοχή εμπειρογνομόνων που κατ' ανάθεση θα αναλάβουν την ευθύνη της επιχειρησιακής διατύπωσης και εξειδίκευσης του Σχεδίου
- Συγκέντρωση και συστηματική αποτύπωση της υπάρχουσας **τεκμηρίωσης** για την υφιστάμενη κατάσταση σχετικά με την εφαρμογή των Δικαιωμάτων του Παιδιού στη χώρα (ερευνητικές διαπιστώσεις, ελληνικές και διεθνείς εκθέσεις, προτάσεις κλπ), τα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας και τις διαπιστούμενες ανάγκες υπηρεσιών και ειδικότερων κατηγοριών ανηλίκων
- Ανάλυση των Αξόνων στόχευσης του Σχεδίου σε επί μέρους δράσεις, με σαφή αναφορά στο ποιοί φορείς είναι υπεύθυνοι για την κάθε δράση και ποιοί συμμετέχουν στην εξειδίκευση και υλοποίησή τους

- Δημιουργία **ομάδων εργασίας**, για τις επί μέρους θεματικές ενότητες του Σχεδίου
- Καθιέρωση **διαρκών διαδικασιών συμμετοχής**, μέσα από τις οποίες θα προβλέπεται ο τρόπος με τον οποίο οι φορείς θα μπορούν να συμμετέχουν στη διαβούλευση για το περιεχόμενο, τον προσδιορισμό στόχων και την εξειδίκευση δράσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο
- Σαφή πρόβλεψη της κατανομής ειδικών **αρμοδιοτήτων** και των ρόλων που θα έχουν στην υλοποίηση του σχεδίου όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς και (Υπουργεία, δημόσια ινστιτούτα και υπηρεσίες, ερευνητικά κέντρα, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κλπ)
- **Χρονοδιάγραμμα** δράσεων
- Πρόβλεψη **πόρων** για την εκπόνηση του Σχεδίου και διαδικασιών χρηματοδότησης των επί μέρους ενεργειών του
- Διαδικασίες ακρόασης των **απόψεων** των ίδιων των **παιδιών** και των εφήβων σχετικά με τις ενέργειες που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Δράσης και γενικότερα με το πεδίο εφαρμογής των δικαιωμάτων τους. Ειδικά σε αυτό τον τομέα ο Συνήγορος του Παιδιού, με βάση τη θεσμική του αποστολή και την μέχρι σήμερα εμπειρία του, μπορεί να συνδράμει στην διεξαγωγή δραστηριοτήτων διαλόγου με τα παιδιά και στην αποτύπωση των απόψεών τους.

Στην τελική αναλυτική μορφή του, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού θα πρέπει να κατατεθεί στη Βουλή, προκειμένου να αναζητηθεί η συναίνεση όλων των μερών και η δέσμευση πόρων για την υλοποίησή του.

B) Επί του **περιεχομένου**, ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης θα πρέπει να απαντά στις σοβαρότατες ελλείψεις που παρατηρούνται στη χώρα μας στο πεδίο της παιδικής προστασίας. Χαρακτηριστικά και ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω ορισμένα θεματικά πεδία που, σύμφωνα με τις μέχρι σήμερα παρατηρήσεις της Αρχής μας, χρειάζεται οπωσδήποτε να περιληφθούν στο Σχέδιο με πρόβλεψη ειδικών ενεργειών:

- Η λήψη εξειδικευμένων στοχευμένων μέτρων για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού με έμφαση στις ανάγκες ειδικών κοινωνικών ομάδων (μονογονεϊκών και πολυτέκνων οικογενειών, ΑΜΕΑ, απόρων, Ρομά, μεταναστών και προσφύγων)
- Η οργάνωση και επαρκής στελέχωση των αποκεντρωμένων υπηρεσιών πρόνοιας και ψυχικής υγείας, με εξειδίκευση στην προστασία του παιδιού και της οικογένειας, για την προληπτική, διαγνωστική, συμβουλευτική, υποστηρικτική και θεραπευτική παρέμβαση, ανάλογα με τις υπάρχουσες και διαπιστούμενες ανάγκες

- Η αποκεντρωμένη ανάπτυξη σε όλη τη χώρα μονάδων υγείας για παιδιά και εφήβους, με τις αναγκαίες ειδικότητες και τον απαραίτητο εξοπλισμό
- Η λειτουργία επαρκών εξειδικευμένων μονάδων παιδικής προστασίας (φιλοξενίας, φροντίδας, στήριξης, θεραπείας και κοινωνικοποίησης) για παιδιά και εφήβους που χρειάζονται ειδική μεταχείριση (παιδιά θύματα κακοποίησης, με αναπηρίες, με ειδικές ψυχικές παθήσεις, πρόσφυγες, με παραβατικές συμπεριφορές, χρήστες ουσιών, κλπ)
- Η λήψη μέτρων για την αποτελεσματική λειτουργία της υιοθεσίας και την υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής, ως εναλλακτικών μορφών κοινωνικής φροντίδας
- Η ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας των σχολείων και η οργανωμένη εισαγωγή σε αυτά της εκπαίδευσης στα δικαιώματα
- Η υποστήριξη των αδυνάτων στην εκπαίδευση με ειδικά μέτρα και η πρόληψη της σχολικής διαρροής
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα Δικαιωμάτων του Παιδιού και η στήριξή τους με ειδικευμένους επιστήμονες για την αντιμετώπιση των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων που εκδηλώνονται στο πλαίσιο της σχολικής ζωής
- Η επέκταση των προγραμμάτων «Αγωγής Υγείας» μέσα στο σχολικό πρόγραμμα, με έμφαση στην ψυχική υγεία και την πρόληψη
- Συνδυασμένες δράσεις για τα παιδιά με αναπηρία, που να διασφαλίζουν ότι όλα έχουν ασφαλή διαβίωση, πρόσβαση στην εκπαίδευση και τη δημιουργική απασχόληση και κάλυψη των αναγκών τους σε υγεία και φροντίδα
- Η πλαισίωση των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών από κοινωνικές υπηρεσίες (όπως προβλέπεται από τον Ν.2447/06) και η θεσμική εξειδίκευσή τους σε θέματα ανηλίκων θυμάτων
- Η ενεργοποίηση του θεσμού των οικογενειακών δικαστηρίων
- Η λειτουργία υπηρεσιών οικογενειακής διαμεσολάβησης για τις περιπτώσεις που διαρρηγνύονται οι σχέσεις μεταξύ των γονέων και για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των σχετικών δικαστικών αποφάσεων
- Η καταπολέμηση της παράνομης παιδικής εργασίας και η λήψη εντατικών μέτρων παρακολούθησης των όρων απασχόλησης των ανηλίκων
- Η ενίσχυση του έργου των Δικαστηρίων Ανηλίκων και κυρίως των Υπηρεσιών Επιμελητών, με σκοπό την εφαρμογή των προβλέψεων της νέας ποινικής νομοθεσίας για ανηλίκους για τα αναμορφωτικά μέτρα στην κοινότητα
- Η προστασία των παιδιών από τις βλαπτικές επιδράσεις διά των ΜΜΕ (ιδίως τηλεόραση, διαδίκτυο), αλλά και των παιδιών ως καταναλωτών (video-games, internet café κλπ)
- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων για θέματα δικαιωμάτων και προστασίας των παιδιών από τη βία, την εκμετάλλευση, τη χρήση ουσιών κλπ.
- Η συστηματοποίηση κοινωνικών και επιδημιολογικών ερευνών που αφορούν τα παιδιά και τα δικαιώματά τους.

Καταλήγοντας, θα επιθυμούσαμε να διευκρινίσουμε ότι ένα Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αφορά τα παιδιά που ήδη βρίσκονται στη ζωή και δεν θα πρέπει δημιουργείται σύγχυση με μέτρα εξαιρετικής εθνικής σημασίας που όμως αφορούν διαφορετικά πεδία κοινωνικής πολιτικής, όπως η καταπολέμηση της υπογεννητικότητας.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η υπόθεση της συγκρότησης ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι μια πολύ απαιτητική αλλά και επίκαιρη υπόθεση. Προσδοκία των πολιτών και όλων των παραγόντων που εργάζονται για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι να δημιουργηθεί επί τέλους στη χώρα μας μια **εθνική βάση αναφοράς** για τα ζητήματα αυτά, με ανάληψη ευθύνης από την Πολιτεία και πλαισίωσή της από την κοινωνία των πολιτών. Να καλλιεργηθεί η συνείδηση ότι μια εθνική στρατηγική για το παιδί δεν γίνεται μόνο με διακηρύξεις και προθέσεις, αλλά απαιτεί πολύπλευρο σχεδιασμό και **γενναίες επενδύσεις**.

Για τους λόγους που εκτέθηκαν πιο πάνω, θα ήθελα καταληκτικά να σας επισημάνω ότι ο Συνήγορος του Πολίτη, ενεργώντας με την ειδική αρμοδιότητά του ως Συνήγορος του Παιδιού, θεωρεί ότι η εσπευσμένη κατάθεση στη Βουλή ενός επιγραμματικού και ελλιπούς κειμένου γενικών κατευθύνσεων για ένα «Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» δεν βοηθά την επίτευξη των πιο πάνω στόχων. Είμαστε πάντως διατεθειμένοι, εκπληρώνοντας τον θεσμικό μας ρόλο, να συνδράμουμε στη βελτίωση του περιεχομένου του Σχεδίου, εφόσον εξασφαλισθούν οι στοιχειώδεις προϋποθέσεις δημιουργίας μιας επιχειρησιακής σύλληψης και αποτύπωσης, επί της οποίας μπορεί να διεξαχθεί στη συνέχεια ο διάλογος και η περαιτέρω επεξεργασία του.

Με τιμή,

Γιώργος Μόσχος

Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού